

A Tiszazug történeti-néprajzi kutatása

1981. október 28–29-én jubileumi tudományos tanácskozásra gyűltek össze történész, néprajzos, nyelvész, antropológus, régész, földrajzos és folklorista szakemberek, akik saját szakterületükön összefoglalták egy évtizedes kutatómunka eredményeit, kijelölték azokat az utakat, amelyeken a további kutatásnak még haladni kell. A tanácskozással egyidőben nyílt meg a kunszentmártoni múzeumban a Mozaikok Kunszentmárton történetéből, illetve a Tízéves a Tiszazug kutatása című dokumentumkiállítás.

Ismerve a néprajz hasonló jellegű vállalkozásait, nyugodtan elmondhatjuk, hogy az egyik *legszerzetebb, leghosszabb ideje folyamatosan végzett munkaközösségi kutatásról van szó.* Az összehasonlítás során természetesen az országosan kiemelt nagy vállalkozásoktól (Magyar Néprajzi Atlasz, palóckutatás) eltekinttünk, csupán kisebb tájegységek hasonlóan mutatkozó kutatásával vetettük össze. A szakmai közvéle-

Bálint Sándor a csépai halottlító sírjánál. Csépa, 1979 (Barna Gábor felv.)

Tóth Imre tizsakúrti juhász 1977. (Barna Gábor felv.)

mény e vállalkozásról mégis csupán a Honismeretben, Néprajzi Hírekben megjelent kutatási beszámolókból tud, az elvégzett munkához viszonyítva nagyon kevés publikáció jelent meg. Oka pedig ennek az, hogy a kutatás eredményeinek publikálására a Kunszentmártoni nagyközségi Tanács és a Szolnoki Damjanich Múzeum által létrehozott Tiszazugi Füzetek c. sorozatot a Szolnok megyei Tanács takarékosági okokból megszüntette. Mindössze az 1. és a 6. szám látott napvilágot. A 2–5. szám rotaprintes sokszorosítás alá előkészítve hosszú évek óta várja a megjelenést.

A Tiszazug és Kunszentmárton történeti és néprajzi kutatásának olyan előzményei vannak, amelyekre ezt a szervezett formát fel lehetett építeni. Vissza kell tehát nyúlnunk az előzményekre is.

A Tiszazug, kissé tágabban értelmezve a Kunszentmártoni járás településeire vonatkozó leírások sorát *Agoston János* Ötszönek leírása c. munkája nyitja meg a Tudományos Gyűjtemény 1827. évfolyamában. Kunszentmártonról a Vasárnapi Ujságban *Zombory Gusztáv* írt 1863-ban, Nagyrevről pedig *Major Bálint* postamester foglalta össze a jobbágyfelszabadítás utáni életet a millennium tiszteletére kiadott könyvecskéjében (1897). Ezt megelőzően *Rész Ensel Sándor* Magyarországi népszokások c. könyvében olvashatunk a kunszentmártoni mesterlegények farsangi mulatságáról. 1979 telén került Kunszentmártonba tanítóknak a Csík megyei Nagykászonban született *Veress János*. Régi idők fakult írásai címmel megírta kunszentmártoni életének első évtizedeit, a múlt század végi Kunszentmárton életének hiteles krónikáját. 1936-ra elkészült és megjelenik *Dósa József – Szabó Elek*: Kunszentmárton története I. kötete, sok utalással a tiszazugi községek és Kunszentmárton kapcsolatára. Az 1930-as években gyűjti és publikálja anyagát *dr. Gonda Sándor* csépai körállatorvos: Babonák és kuruzslások a Tiszazugban. Ekkor, az 1930-as években gyűrűznek a nagyrevi arzénos pír hullámai, aminek hatására 1931-ben a Népiünk és Nyelviünk c. szegedi folyóiratban megjelenik *Szombatsfalvi György* szociográfiája, illetve elkészül *Szállási Sándor* máig kéziratban levő szociográfiai írása a Dél-Tiszazug falvairol. Szépiúrunk közül *Tömörkény István* említhetjük meg, aki a századforduló körül felkereste a csépai halottlátót, s élményeit megírta, majd *Kádár Lajos* több önéletrajzi vonatkozású regényét, *Szekula Jenő* és *Háy Gyula* írását. A liturgiátörténészként ismert bencés *Radó Polikárp* a Tiszazugban tevékenykedő bencés apácákról írta Tiszazug című regényét, amelyben Berecz Skolasztikának, az apácák vezetőjének állít emléket. *Illés Sándor* 1950-es évekbeli szociográfiai írása már a szocialista átalakulás éveivel foglalkozik Nagyrevén és környékén.

Az 1960-as évekre esik a Szolnok megyei múzeumi szervezet kiépülése, ekkor kerülnek néprajzos szakemberek is Szolnok megyébe. Munkájuk hatására kibontakozik Kunszentmártonban is az önkéntes néprajzi gyűjtőmozgalom. Ebben az időben már írja pályázatait *Turcsányi István*, *Józsa László* és *Barna Gábor* is. *Kakuk Mátjának* megjelenik díjnyeretes pályázata, a Kunszentmárton földrajzi nevei. A Múzeumi levelek és a Jászkunság több kisebb írást hoznak Kunszentmártonról és a tiszazugi falvakról. Az 1960-as évek közepén szervezi meg a ma is meglevő, egyre gyarapodó Helytörténeti Gyűjteményt Kunszentmártonban *Józsa László* tanár *Turcsányi István* és *Barna Gábor* segítségével. Ez a kis múzeum ettől kezdve nagyon fontos szerepet játszik a kutatásokban, hiszen a begyűjtött tárgyakat, dokumentumokat, kéziratokat, s a gyűjtött anyag egy gépelt példányát mindig itt helyeztük el. A Helytörténeti Gyűjtemény, amely számára *Józsa László* az egykori Nagykun kerületi börtön épületét szerezte meg, ad otthont évről évre a tematikus nagy kiállításoknak és az időszakos kiállításoknak. Az első nagyobb kiállítást 1968-ban, Kunszentmárton török utáni újratelepülésének 250. évfordulójára rendezték. Ezt követően nyílt meg egy állandó régészeti és néprajzi kerámiakiállítás, amelyet 1978-ban bontottunk le. 1971-ben nagy sikerű kiállítás nyílt a szücsmesterségről. Az egy évtizede kezdődő, szervezettebb, Kunszentmártonra és az egész járásra, tehát nemcsak a szűkebb értelemben vett Tiszazugra kiterjedő kutatások egyik fő célja az volt, hogy a gyűjteményi tájmúzeumát fejlessze. Mindeddig sikertelenül.

Az 1972-től több évre előre megtervezett és megszervezett kutatásoknak nemcsak a tárgyi anyaggyűjtés és a múzeumteremtés volt a célja, hanem Kunszentmártonnak és környékének módszeres történeti-néprajzi kutatása. Egy 4 évre szóló történeti, főleg gazdaság- és társadalomtörténeti sorozatot terveztünk, amelynek keretében tudományos tanácskozáson 1972-ben a vidék 18. századi, 1973-ban 19. századi történetének legfontosabb problémáit vizsgálták a kutatók. 1974-ben a két világháború közötti időkkel foglalkoztak, majd 1975-ben a felszabadulás tiszteletére rendezett kutatáson és tanácskozáson az 1945-től eltelt három évtized helyi eredményeit elemezték. Az 1972–1975 között eltelt évek tehát az *összehangolt történeti kutatások* évei voltak. A kijelölt időszak problémáit a kor, a kérdés és a terület legjobb helyi kutatói, valamint országosan ismert szakemberei ismertették minden évben a múzeumi hónapi kunszentmártoni honismereti tanácskozáson. A tanácskozások elnökeinek minden esetben a témakörök és a vidék legjobb szakértőit igyekeztünk meghívni. Ők nemcsak az elhangzottakat tudták országos folyamatokhoz kapcsolni, a helyi eseményeket országosokhoz kötni, hanem értékelték az elvégzett munkát, s rámutattak azokra a hiányokra, kérdésekre is, amelyeket a későbbi kutatásoknak kell még tisztázni. A tanácskozáson elnöklő jeles néprajzos szakemberek közül kegyelettel kell megemlékeznünk az azóta elhunyt *Bálint Sándor*ról és *Földes László*ról.

E történeti jellegű tanácskozásokhoz igyekeztünk a feldolgozandó korhoz kapcsolódó tematikus kiállítást rendezni. Az 1972. évi tanácskozás – a 18. századot vizsgálván – több előadásban is foglalkozott Kunszentmárton és az egykori kibocsátó anyatelepülés, Jászapáti, s az egész Jászság kulturális kapcsolatával. E problémakört jól illusztrálja a kunszentmártoni kenyér- és kalácsütést bemutató néprajzi jellegű

nagy kiállítás. Hiszen a kenyérsütés munkafolyamatai, terminusai a járszággal mutatnak rokonságot, amely ebben az esetben genetikus kapcsolat a két vidék között.

A 19. század során Kunszentmárton és a Tiszazug életét befolyásoló egyik legfontosabb esemény a Tisza és a Körös folyó szabályozása volt. A tanácskozások természetesen vizsgálták a szabadságharc és a jobbágyfelszabadítás, a kibontakozó kapitalista fejlődés társadalmi és gazdasági hatásait, is, ám a tanácskozáshoz kapcsolódó nagy történeti-néprajzi kiállítás a folyószabályozási munkák során sajátos réteggé ötöződött kubikosság, s a jobbágyfelszabadítás után létrejött agrárproletariátus munka- és életkörülményeit mutatta be. A két világháború közötti időszakot, a Horthy-korszakot vizsgáló tanácskozáshoz kapcsolódó kiállítás a korszak politikai küzdelmeit mutatta be 1974-ben. Vidékünk több községében ugyan már a felszabadulás előtti években megtörtént a villamosítás, lényegi változást mégis a felszabadulás utáni időszak hozott. Ezért az 1945 utáni évtizedek gazdasági és társadalmi elemzésével foglalkozó előadássorozatot a Kunszentmárton és a Tiszazug villamosítása c. kiállítás tette teljessé. Az 1972 és 1975 közötti tanácskozások erősen történeti jellegűek voltak, ám minden témához igyekeztünk megfelelő arányban néprajzi, szociográfiai, képzőművészeti, zenei előadást is kapcsolni, azaz egy-egy korszakot és témakört lehetőleg komplex módon vizsgálni, elemezni. Ezt a komplexitást pedig a különböző tudományágak, tudományterületek bevonásával értük el.

E történeti kutatássorozatra építettük fel 1976-tól kezdődően a vidék *néprajzi kutatását*. Alapelvek továbbra is érvényesnek tartottuk, sőt el is mélyítettük a komplex vizsgálati módot, amennyiben 1976-tól kezdődően földrajz, történelem, társadalomtörténelem, néprajz, folklór, nyelvészet, s – néprajzi témákról, népi gazdálkodásról van szó – napjaink agrárszakemberei végezték a Tiszazugban kutatásokat, s számoltak be a hagyományos őszi tanácskozásokon elért eredményeikről. A tanácskozáshoz mindig a kutatott téma egy-egy részletét bemutató tematikus kiállítás csatlakozott, amelynek anyagát a közös nyári gyűjtőakciók során gyűjtöttük össze. 1976-tól ugyanis azzal egészült ki a Tiszazug és Kunszentmárton kutatása, hogy minden évben kutatótáborokat szerveztünk a közös, intenzív – és így nyilván eredményesebb – gyűjtőmunka érdekében. E kutatótáborokba a szervező *Szabó László* és *Barna Gábor* mellett bekapcsolódtak a Szolnok megyei múzeológusok (*Bellon Tibor, Szabó István, Őrsi Julianna, Gulyás Éva, Bathó Edit*) és nagyobb számban debreceni és budapesti néprajz szakos egyetemi hallgatók (*Bereczki Ibolya, Molnár Agnes, Magyar Mária, Tóth Judit, Zomborka Márta, Kotics József, Országh Mária*), valamint természetesen a helyi tiszazugi önkéntes gyűjtők is (*Benkó József, Csetényi Mihály, Csetényi Mihályné, Botka János, Barna Mária, Baldaszi József, Józsa László, Mohácsi Lászlóné, Németh Margit*). 1978-tól pedig eredményesen kutatnak a gyűjtőtábor keretében a Debreceni Zeneművészeti Főiskola hallgatói *Bencze Lászlóné* vezetésével (pl. *Györfi Katalin*). A tiszazugi gyűjtőtáborok munkájába kezdettől fogva bekapcsolódtak a szomszédos Csongrád, Bács-Kiskun és Pest megyék néprajzosai, s a kutatott témáknak megfelelően más múzeumok és levéltárak szakemberei, (*Sztrinkó István, Novák László, Felföldi László, Niedermüller Péter, Szilágyi Miklós, Viga Gyula, Bodó Sándor, Szabó Zoltán, Havassy Péter, Vidák István, Nagy Mária, Dercsényi László, Faragó Józsefné, Pusztainé Madar Ilona*). Az évek során ugyan több alkalommal is szerveztünk kizárólag néprajzosok részvételével kutatótáborot (Mesterszállás, Őcsöd, Csépa, Kunszentmárton, Tiszakürt), a munka nagyobb részét a nyári, ún. *alkotótáborokban* végeztük el. Ezekben a táborokban, amelyeket *Smuta Kálmán*é, a Kunszentmártoni járási hivatal főmunkatársa szervezett és vezetett – a járási hivatal, a megyei tanács, a Népművelési Intézet, a Művelődési Minisztérium, a Damjanich Múzeum stb. anyagi támogatásából – párhuzamosan több munkacsoport tevékenykedett. Legnépesebb az amatőr festőké volt, de dolgoztak itt faragók, hímzők is. Munkájukat országosan is elismert művészek, népművészek, mint pl. *Erdős Péter* festőművész (Hódmezővásárhely) és *Nagy Kristóf*, a népművészeti mestere, népi iparművész irányították. A néprajzosok – s a többi munkacsoport is, önállóan végezte kitűzött feladatát – igyekeztek ráirányítani a festők, faragók figyelmét a népi díszítőművészet helyi jellegzetességeire, vagy pl. közösen gyűjtöttük a szöveges és hímzéses helyi motívumait. Estétként pedig neves szakemberek beszéltek a táborlakóknak – hogy csak a néprajzosokat említsem – a népi kultúra egyes részterületeiről, problémáiról (pl. *Ujváry Zoltán, Halász Péter, Juhasz Antal, Bodor Géza, Bellon Tibor, Dám László*). Összefoglalás, célját, eredményeit tekintve ez a tábor országosan is egyedülálló volt. 1980-tól kezdődően – takarékosági okokból – két-évenként kerül megrendezésre.

1976-tól pedig kiegészítettük a vizsgálatokat a kiemelt témakörhöz kapcsolódó járási néprajzi pályázattal, amely minden évben nagyon eredményes volt. A pályázati kérdőívet iskolások, iskolai szakkörök számára *Barna Gábor* írta, ezt felhasználták a felnőtt pályázók is megfelelő kiegészítéssel. E pályázati rendszernek volt előzménye 1976 előtt, amikor egy alkalommal a Gyermek egy napja régen és ma, valamint Gyermekjátékok címmel készült dolgozatok. A pályázatok közül a jobbak mindig részt vettek a megyei és az országos gyűjtőpályázaton is. Legeredményesebben *Csetényi Mihályné*, *Csetényi Mihály* és *Mohácsi Lászlóné* szerepeltek. 1978-ban *Csetényi Mihályné* dolgozatával a Tiszazug ethnobotanikájával kiemelt országos díjat nyert. Nagy számban küldtek be dolgozatokat általános iskolás tanulók is, iskolai szakkörök, sőt tsz-tagok is pályáztak. Közülük legeredményesebb *Gergelyics Péter* Mesterszállásról.

A szervezeti formákról tehát ezeket lehet általánosságban elmondani. A kiemelt téma kutatását *gyűjtőtáborban* végeztük, itt tárgyakat is gyűjtöttünk. Munkánkról októberben *tudományos tanácskozáson* számoltunk be, amelyhez egy *kiállítás* és ugyanabban a témakörben járási *pályázat* is kapcsolódott. (Az októberi, mindig két naposra szervezett tudományos tanácskozásokat egynapos tiszazugi kirándulás kö-

vette, amelynek alkalmával a feldolgozott téma látnivalóival ismerkedtek meg a tanácskozás nem helybeli, szakmai vendégei.)

Az 1976-tól kezdődő néprajzi kutatásokat a Tiszazug életében – különösen a filoxera utáni időszakban – meghatározó jelentőségűvé vált *szőlő- és gyümölcskultúrával* kezdtük. A történeti kérdések tisztázásán túl elemeztük a paraszti szőlőművelés formáit, de a mai nagyüzemi szőlészeti és borászati eljárásokat is. Az szőlős területek a Tiszazugnak a középső, homokos vidékeit foglalják el. Ehhez viszonylag nagy kiterjedésű szikes, a folyók mellett pedig vizes legelőövezet csatlakozik. 1977-ben ennek az övezetnek az életével, azaz a tiszazugi *állattartással, pásztorkodással* foglalkoztunk. Ezt is lehetőség szerint komplex szemlélettel végeztük, nem hagytuk figyelmen kívül a téma üzemszervezeti, társadalmi folklorisztikai vonatkozásait sem. A következő, 1978. évi kutatások során földrajzos, régész, nyelvész, történész és néprajzos szakemberek a *Tisza és a Körös szerepét* vizsgálták a vidék nép életében. A tisza és a Körös szerepét elemző kutaatunk fontos és élvezetes része volt a *Szabó László* által vezetett tiszai csónaktúra (a szolnoki vízügyi igazgatóság támogatásával), amelynek során Szolnoktól Tiszazugig a folyó mindkét parti árterületeit és településeit kutattuk.

E témakörben futottak a pályázatok is, s e témák egy-egy területét mutatták be a múzeumi kiállítások is. A tárgygyűjtéseknek fontos rámutatni, hogy évente sikerült összegyűjtenünk egy-egy téma majdnem teljes tárgyi anyagát. Mind a szőlőművelés, mind pedig a vizek szerepét elemző kutatás szorosan kapcsolódott a korábbi, 19. századot vizsgáló kutatáshoz. Mindhárom téma kutatása során részletesen elemeztük azokat a szálakat is, amelyek révén területünk, a Tiszazug és Kunszentmárton a szomszédos vagy távolabbi tájegységekkel összekapcsolódott. Itt csak a borkereskedelemre, a pásztorok migrációjára és a tutajozásra utalok. Bár mindegyik eddigi kutatásban, illetve tanácskozásban helyet kapott a téma folklorját bemutató előadás, szükségesnek látszott, hogy a folklorisztikai kutatásokról külön tematikus tanácskozásokon is számot adjunk.

Igy került sor 1979-ben az *emberi élet fordulóihoz* kapcsolódó szokások, a születés, esküvő, halál szokásait és hiedelmeit elemző tanácskozásra. Ezen *Bálint Sándor* professzorúr elnökölt, akit 75. születésnapja alkalmából a tiszazugi munkaközösség felkészített. Sajnos, 1980-ban, amikor a *jeles nap, ünnepi szokások és vallásos népélet* kutatására és a tanácskozáson bemutatására került sor, *Bálint Sándor* már nem lehetett jelen, a tanácskozást már csak emlékének szentelhetjük. A tanácskozáson *Bálint Sándor* munkásságának elemzését *Erdélyi Zsuzsa* végezte el. Ez alkalommal is elhangzottak a vidék, a Tiszazug határain túlmutató jelentőségű előadások, pl. a jászok és kunok krisztianizációjáról. Kevésbé kutatott volt eddig a 18–19. században tisztelt szenteknek a kultusza, a koldusok népéletben betöltött sokirányú szerepe, némely kántorok hatása egy-egy vidék népéletének kultúrájában. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy megindult a tiszazugi református lakosság vallásos népéletének módszeres összegyűjtése is.

1979-ben a múzeumi kiállítás látványosan bemutatta a születés, a gyermeknevelés, a lakodalom és a temetkezés tiszazugi hagyományait, tárgyi emlékeit. Időben is visszanyúlva, sikerült illusztrálnunk a céhes hagyományokat, a temetkezési egyletek szerepét is 1980-ban pedig a népi vallásosság tárgyi emlékeit: szentképeket, keresztek, szobrokat, búcsúfiákat, imaponyvakat állítottunk ki az ünnepi szokások tárgyi emlékei mellett.

Nagyon vázlatosan, röviden összefoglaltuk az elmúlt évtized, s a még korábbi kutatások menetét, szervezeti formáit. A tiszazugi táborozások, kutatótáborok hasznos tapasztalatait több múzeum átvette, s hasznos forrásnak bizonyult pl. a *kiskunsági mezővárosok kutatásában* is. A tiszazugi kutatásokban formálódott s alakult ki egy közösség, amelyik már évek óta az itteni tapasztalatokra alapozva módszeresen végzi az *Alföld kutatását*. A *nagykőrösi vizsgálatok* eredményeit már publikálták is (1978). Hamarosan várható *Szabadszállás történeti és néprajzi kutatásának* végeredményét bemutató kötet is. A tiszazugi kutatások keretében folytattuk *Csépa* község történeti-néprajzi, antropológiai és nyelvészeti vizsgálatát, amelynek révén a *palóckutatáshoz* is kapcsolódtunk, lévén Csépa 18. századi palócföldi kirajzás. Ez a kiadvány is, mintegy 40 iv terjedelemben sajtó alatt van.

Ezek után sajnálhatjuk igazán, hogy a tanácskozásokon elhangzott előadások nem jelentek meg nyomtatásban. Csupán az 1972. évi tanácskozás anyaga, valamint az 1976. évi szőlészeti tanácskozáshoz Csépa szőlőművelése látott napvilágot. Ugy gondolom, hogy a végzett kutatómunka színvonala, mennyisége és elért eredményei megérdemelnék, hogy a 10 év alatt elhangzott 122 előadás megjelenjen. Ez megfelelő alapot jelentene a további kutatásokhoz is, amelynek végső célja egy alapos, a népi kultúra, s a vidék történetének minden fontos területét feldolgozó monográfia. S ez a kutatás eddig megfelelő intézményi háttér nélkül folyt. Az illetékeseknek érdemes volna megfontolniuk a Kunszentmártoni Tiszazugi Tájékoztató Múzeum fejlesztését, amely majd a Tisza III. vízlépcső bázismúzeuma lehetne. (Ez a vízlépcső takarékosági okokból ugyan halasztást szenvedett, de bizonyára megvalósul.) Ugyancsak egy évtizedes, nagyon sok idős és fiatal, kezdő és neves szakember kutatómunkájának megbecsülését és elismerését jelentené, ha javaslataikat figyelembe vennék, s nem hagynának lebontani pótolhatatlan, műemléki megvédésre méltó, tájháznak kiválóan alkalmas épületeket.

Ilyen előzmények után került sor a jubileumi tanácskozásra *Rácz István, Szathmári István* egyetemi tanárok, valamint *Szabó László* és *Fazekas István* elnökletével. *Szlankó István* a Tiszazug természeti- és gazdaságföldrajzi jellemzését végezte el. A vidék régészeti kutatásának történetével, a feltárt lelőhelyek, kultúrák ismertetésével két előadás is foglalkozott. *Csányi Marietta* elsősorban az őskori kutatások ered-

ményét foglalta össze, míg *Laszlovszky József* a Tiszazug középkori leljőhelyeit ismertette. *Havassy Péter* a tájegység középkori történeti földrajzát vizsgálta. *Szabó István* előadása áttekintette a vidék történetének legfontosabb kérdéseit, problémáit, különös alapossgal a török alóli felszabadulástól századunkig. *Henkey Gyula* összefoglalóan ismertette tiszazugi antropológiai kutatásait, amelyek alátámasztják a vidék népiségtörténeti, néprajzi kutatásának számos eredményét. *Kakuk Mátyás* a Tiszazug és Kunszentmárton környékének nyelvjárási sajátosságait ismertette, *Horgosi Ödön* pedig a földrajzinév gyűjtés helyi tapasztalatairól szólt.

A néprajzi előadásokat erős történeti szemlélet jellemezte, s az előadások összefoglalták témakörüik kutatásának helyi előzményeit is. *Novák László* a 18–19. századi települési viszonyokat ismertette, *Sztrínkó István* pedig a népi építkezést és lakáskultúrát elemezte. A vidék összetett, sok archaikumot is őrző gazdálkodásáról *Bellon Tibor* előadása szólt. Erre is építve *Bereczki Ibolya* a táplálkozás rendjét ismertette. A társadalomnéprajzi kutatások eredményeivel és elkövetkező feladataival *Szabó László* foglalkozott. A népszokások, a hiedelmek és a népi vallásosság kutatása terén elért eredményeket, s a kutatásra váró feladatokat *Barna Gábor* előadása tartalmazta. *Tóth Judit* az emberi élet fordulóinak szokáshagyományáról. *Gulyás Éva* a szövegfolklor, *Bencze Lászlóné* pedig a tiszazugi népzene gyűjtés eredményeiről és további feladatairól beszélt.

A kunszentmártoni honismereti tanácskozások, gyűjtőtáborok és pályázatok rövid történetét még a tanácskozás elején *Smuta Kálmánné*, e kutatás helyi szervezője ismertette. A tanácskozáson elhangzott, fentebb említett előadásokat kézirat gyanánt, sokszorosított formában a Damjanich Múzeum megjelentette. A kötetet *Szabó László* szerkesztette. A tanácskozáshoz kapcsolódó kiállításokat a kunszentmártoni múzeumban *Sztrínkó István* nyitotta meg. A kiállítás rendezői *Bereczki Ibolya*, *Csányi Marietta* és *Szabó László* voltak.

Barna Gábor

A XIV. Országos Honismereti Diáktábor

A tábor szervezésekor igyekeztünk hasznosítani a megelőző országos táborok tapasztalatát. Gyűjtőterületünk Eger város és az Egri járás 15 településére terjedt ki. A munkát 12 szakcsoportban végeztük. A szakcsoportok között – figyelembe véve a táji sajátosságokat – 6 néprajzi, 4 történeti, 1 régészeti és először a táborok történetében 1 természettudományi csoport volt.

A tábor szakmai céljai között szerepelt: Eger és Heves megye táji, történeti és természeti ritkaságainak, értékeinek megismertetése. Ezt a megyei kirándulás, a vetélkedők és a különböző témájú (várostörténeti, néprajzi stb.), szabadidős programra szervezett előadások segítették. Míután a másik fő célunk a gyűjtőmunka volt, a rendelkezésre álló idő alatt igyekeztünk az ország különböző részeiből érkezetteket rövid idő alatt felkészíteni. A tábor azoknak a diákoknak, akik az Országos Diáknapok pályázatain eredményesen szerepeltek, jutalom is volt egyben. A táborozás 10 napjából 6 jutott a szakmai feladatokra, gyűjtésre és kutatásra. A 109 táborozóból mintegy 10% volt helyismerettel rendelkező Heves megyei diák. A megyén kívülről érkezett diákokat tehát már a beérkezés előtt és az azt követő első napokban fel kellett készíteni, hiszen teljesen új és ismeretlen gyűjtőterületre érkeztek. A szakcsoportvezetők kérdőíveket állítottak össze, ezzel is segítve a diákok munkáját. Ezek egyzerre voltak gyűjtési útmutatók és ún. kitöltős kérdőílapok. A gyűjtést segítették az adatközlők névsorának összeállításával.

A diáktábor lakóit a KISZ KB az Országos Diáknapok pályázatain indult és sikerrel szerepelt tanulókból egyéni meghívás útján válogatta ki. A táborlakók visszajelentkezési lapján szerepelt a személyi adaton kívül az is, hogy milyen szakköri munkát végzett, dolgozatokat írt és az egri táborban milyen témában dolgozna szívesen, rangsorolva a kutatási területeket. Így a jelentkezési lapok beérkezése után az igények, az érdeklődés figyelembe vételével készültek el a szakcsoportbeosztások.

A gyűjtőmunkát és a szakcsoportok munkáját az Egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola 12 hallgatója segítette, akiknek ez a két hét egyben nyári pedagógiai gyakorlat is volt. A hallgatók magyar, történelem, népművelés szakosok közül kerültek ki. A szakmai program lényegét jelentő munkát úgy terveztük, hogy a kistájon koncentrált gyűjtést végezhetünk. Így egy-egy települést több szakcsoport is felkeresett, egymás munkáját segítették. A táborkezdés előtt az érdekelt települések vezetőit (községek tanácselnökeit) írásban tájékoztatta a KISZ KB a tábor céljairól, feladatairól, s kérte a helyi vezetők támogatását is. A táborban való beérkezés után a szakcsoportvezetők a kisközösségek összekovácsolása és a gyűjtőmunka részleteinek megismertetése végett azonnal csoportos foglalkozásokat tartottak, majd ezt kiegészítették a múzeumban, könyvtárban, s levéltárban tartott tájékoztatók, foglalkozások.